

Mojstranske veverice

Plezalske legende šestdesetih in sedemdesetih

Žarko Rovšček

Uresničitev zamisli o izdaji knjige o Mojstranskih vevericah, plezalskih legendah šestdesetih in sedemdesetih let, je povezana z neutrudnim zbiranjem knjižničnega gradiva, digitalnih arhivov, revij, s pregledom bogatih osebnih zapiskov s fotografijami ter uporabo različnih avdio in videoposnetkov. Nahrbtnik tega zavzetega dela si je nadel Vladimir Habjan. Spoštljiv knjižni poklon predanim gornikom iz Planinske založbe nas kliče k branju.

Vladimir Habjan, avtor z dolgoletnimi izkušnjami urednika **Planinskega vestnika** in Planinske založbe, v uvodnemu delu opiše svoje snovanje. Sledi niz najodmevnejših dejanj Mojstranskih veveric. V naslednjem poglavju (O Mojstranskih vevericah) odstira predvsem njihovo večplastno delovanje, od plezanja, reševanja v gorah, smučanja, športno-organizacijskega dela, od prizadevanja za splošno dobrobit domačega kraja. Ob **alpinizmu**, s svojim širokim družbenim in humanitarnim delovanjem, nagovarjajo vse nas. Najobsežnejše poglavje (V stenah in reševanjih) je izbor objav njihovih doživetij (večina Železar in **Planinski vestnik**). Pripovedi so izpisane

s peresom plezalcev, njihovih tovarišev iz navez in drugih piscev, so neposredne, globoke. Izogibanje ponavljanju najbolj vidnih plezalskih dosežkov je bilo ena izmed pogostih uredniških zadreg, saj se pri delovanju složne skupine podatki posameznikov večkrat prekrivajo.

Kdo so Mojstranske veverice?

Sledimo predvsem njihovim izpovedim v intervjujih. Ob neomajni pripadnosti »nekoristnemu svetu« in **alpinizmu**, glavnemu motivu njihovega poslanstva, zaslutimo silno bogastvo njihovega življenja in smo hvaležni, da je četverica še vedno čila med nami in nam pripoveduje. Ljudje, ki nosijo gore v srcu, kadar so na trdnih tleh ali ne, so duhovno bogatejši.

Klavdij Mlekuž (1943) je samorastniške plezalne izkušnje s paše ovac blizu rojstnega Kala – Koritnice na Bovškem prenesel v **alpinistični** odsek v Mojstrano (1960). Po prvem vzponu v Brojanovem razu njemu najljubšega Stenarja se je spoprijel z najtežjimi smermi v Triglavski severni steni in okolici. Nadaljnje stečine so ga z drugimi »vevericami« vodile v kombinirane plezalne smeri v Zahodnih Alpah (Mont Blanc, Dent

Mojstranske veverice so bile leta 1968 prvi Slovenci, Od leve Janez Brojan, Zvone Kofler, Janko Ažman in

du Geant, Grandes Jorasses, Dru, Piz Bernina, Ortler, Eiger). Udeležil se je društvene odprave v Durmitor (1964). S sodelovanjem v himalajski odpravi na Anapurno 2 (1969) je sklenil plezalsko pot, srce pa je vedno delil tudi s tekmovalnim alpskim smučanjem.

Zvone Kofler (1944–1971) je otroško gorniško navdušenje nadaljeval z vpisom v domači **alpinistični** odsek in po letu 1966 začel intenzivno plezanje, najprej v lažjih (pod vodstvom izkušenejših tovarišev), nato v težjih in prvenstvenih smereh v Triglavski severni steni z okolico, Stenarju in Zahodnih Julijcih. Ob bogati domači beri izstopajo prvenstvena v Sfingi in Travniku, Superdiretisima v Veliki Cini z Ažmanom ter Raz cortinskih veveric, smer Baur-Rudolph (Velika streha) in Švicarska diretisima v Zahodni Cini. Plezal je v Walkerjevem steburu in Mrtvaškem prtu (Grand Jorasses) ter v Grand Capucinu (Bonattijeva smer). Leta 1971 se je povzpел na Istor-O-Nal (7398 m) v Pakistanu. Njegovo obetavno **alpinistično** pot je žal prekinila smrtna prometna nesreča na poti domov.

Janko Ažman (1945) je po prvih začetkih plezanja v Steni in Debeli peči leta 1964 sodeloval v društveni odpravi na Durmitor. Skupaj s Koflerjem, večkrat tudi z Mlekužem, je preplezal številne najtežje smeri v Triglavski severni steni, Travniku in Rjavini. Potem so prišli na vrsto Dolomiti z Veliko Cino, Grandes

Janez Dovžan, Janez Brojan, Janko Ažman in Klavdij Mlekuž ob izidu knjige Mojstranske veverice.

Foto: Manca Ogrin

ki so preplezali enega od t. i. treh zadnjih problemov Alp – steno Grandes Jorasses po Walkerjevem steburu Klavdij Mlekuž. Foto: arhiv Janeza Brojana

Jorasses in Eiger. Leta 1969 je bil uspešen na Istor-O-Nalu (Pakistan). Na Makaluju je skupaj z Maležičem kot prvi slovenski **alpinist** prestopil mejo 8000 metrov (1972) in pozneje (1975) z Nejcem

Zaplotnikom stopil na vrh. Po odpravi v Ande 1977 je končal z vrhunskimi vzponi. Skupaj z Dovžanom se je ob 30-letnem jubileju odprave na Makalu povzpel na Ama Dablam.

19. Festival gorniškega filma

Festival gorniškega filma nam že skoraj dve desetletji v dolini pričara svet osupljivih gora in dih jemajoča doživetja iz osrčja t. i. nekoristnega sveta. Med 17. in 22. februarjem 2025 vse poti ljubiteljev gora vodijo v Cankarjev dom v Ljubljani, Mestni kino Domžale in Linhartovo dvorano v Radovljici.

Na velikem platnu bo na ogled 32 **alpinističnih**, plezalnih in avanturističnih filmov ter filmskih zgodb o gorski naravi in kulturi – jagodni izbor izmed 85 prijavljenih filmov z vseh koncev sveta. Celoten program najdete na spletni strani www.gorniski.si.

Zvrstilo se bo tudi več **alpinističnih** in potopisnih predavanj, predstavitev knjig in pogovorov. Ameriški **alpinist** Jackson

Marvell bo predstavil z zlatim cepinom nagrajeni vzpon v mogočni severni steni Jannuja, vrhunska slovaška plezalka Miška Izakovičová svoje izjemne podvige v velikih stenah, slovenske **alpinistke Ana Baumgartner, Urša Kešar, Anja Petek in Patricija Verdev** pa odmevno himalajsko odpravo na **Lalung I.** Matjaž Jeran bo podoživel družinski trekking po Pakistanu, Marija in Andrej Štremfelj Veliko himalajsko pot, ki sta jo opisala v knjigi **Moč noči** je v svetlobi zvezd, Alenka Klinar bo predstavila knjigo **Po vrvi do svetlobe**, Iztok Tomazin in Tomo Virk knjigo **Naveza**, Rožle Bregar in Rok Rozman veslaški vodnik **Soča** od izvira do morja, Vladimir Habjan in **alpinistični** veterani pa knjigo **Mojstranske veverice**. Na ogled bo tudi film **Češka koč** Ladislava Jiráska o češko-slovenskem planinskem sodelovanju.

Janez Dovžan (1945) je mladostniško veliko ljubezen do smučanja in tesno navezanost na naravo združil s plezanjem. Najprej je obiskoval stene domačih in evropskih gora, leta 1973 se je preizkusil v granitu El Capitana, pozneje pa je stal na vrhu Kangbačena (1974) in Makaluja (1975), kjer je s skrajnimi močmi rešil življenje soplezalca. Splezal je na vrh perujskega šesttisočaka Yerupaja Grande (1977). Ob 30-letnem jubileju odprave na Makalu je že v zrelih letih stal na vrhu Ama Dablama. Reševanje sprejema kot delo, plezanje pa kot sprostitvev.

Janez Brojan (1947) je začel **alpinistično** pot ob očetu. Kot zelo mlad udeleženec **alpinističnih** taborov v Vzhodnih in Zahodnih Julijcih je posegel po številnih klasičnih smereh. Pot ga je nato vodila v Dolomite (Tri Cine) in francoske Alpe. Udeležil se je odprave na Istor-O-Nal (1971) in Makalu (1972). Skupaj z Mitjo Koširjem in Francijem Mrakom je izvedel prvo smučanje z vrha Triglava (1973). Humanitarno delo je njegovo poslanstvo in zanj je prejel prestižno mednarodno priznanje Targa d'Argento. Je eden od ustanoviteljev mednarodnega tabora mladih **alpinistov** treh dežel.

Miha Smolej (1948–2015) je postal **alpinist** in gorski reševalec leta 1968. Težavnost svojih plezalnih vzponov v domačih gorah je stopnjeval v tujih gorah, v Sekstenskih Dolomitih, v navezi z Dovžanom v Treh Cinah, Piz Badile in granitu El Capitana. Leta 1974 je na odpravi na Kangbačen skupaj z Gradišarjem in Pollakom stopil na deviški Wedge Peak, na društveni odpravi v Cordillero Huayhuash pa je priplezal na vrh Yerupaja Grande in Jirishanca Chico.

Vsem je skupno, da ob plezanju in drugih aktivnostih vse življenje delajo v gorski reševalni službi.

Knjigo zaključuje **alpinistični** veteran **Kazimir Drašlar – Mikec**, ki je ob podelitvi priznanja Vevericam za življenjsko delo v **alpinizmu** ubrano ubesedil njihovo poslanstvo. Fotografije iz osebnih arhivov in podobe gostujočih fotografov ilustrirajo življenjsko pot Mojstranskih veveric. ●